

**[TOT ÎN N-RUL NOSTRU...”] – de
Mihai Eminescu (București 24
aprilie – DIN MANUSCRISE)**

Tot în n-rul nostru de la 20 decembrie a[nul] trecut am mai zis că ceea ce nu voim este incapacitatea erijată în titlu de merit; prostia și neștiința brevetate ca titluri de recomandație. Într-adevăr ce se cere azi pentru a fi om mare? Merit? Nu. Știință? Nici câtu-i negru sub unghie. Avere poate? Nici un ban roșu. Se cere să fii războtizat în numele tatălui C. A. Rosetti, a fiului Ioan Brătianu, a sfântului duh Carada 2 și ai atuncea toate cu de prisos, și merit și știință și avere.

Uitându-te de jur împrejur ce vezi? Așa bunăoară cine-i director la Interne? D. Simeon Mihălescu. Suntem siguri că d. Simeon Mihălescu nici nu știe e ce va să zică un director la Interne, pentru că în genere nu știe nimic decât poate a traduce rău piese de teatru.

Pentr-un director la Interne s-ar cere de ex. cunoștințe foarte largi de statistică și înțelegerea sensului cifrelor celor negre cari se înșiră pe hîrtie albă. Orice cifră cu caracterele ei arăbești scoate ochii prin grozavul înțeles ce are câteodată. Ici se vede urcarea mortalității și nu știi cauza care trebuie cercetată și remediată, dincolo scade cifra articolului 6 cutăruia sau cutăruia de esport, ici scade numărul unor meseriași folositori sau productivi și se urcă numărul celor improductivi, colo se urcă cifra unor soiuri de crime și toată fluctuațiunea aceasta de numere te amețește dacă nu le știi înțelesul și dacă n-ai pătruns legătura între cauză și efect. Dar pentru a da un înțeles acestor semne arabe, cari ți se par chinezești, trebuie să pricepi încă ceva economia politică; adică să știi raportul între producere, consumare și reproducere, între muncă și capital, între valoare și preț, să cunoști condițiile sub cari o industrie se poate naște și piedecele de cari ea trebuie să piară; iar lucrurile acestea toate trebuie să le știi nu așa, dintr-o cărticică de 100 de fețe, ci în mod genetic, să cunoști adecă în ce anume stadiu de dezvoltare se află țara ta, și ce anume

măsuri ar fi de luat pentru a-i întâmpina greutățile. Dar pentru a ști aceasta trebuie să cunoști istoria administrației, ca să știi ce anume măsuri administrative s-au luat în țări cari erau într-o stare analogă cu aceea a țării tale.

Și, ca să știi de poți să impui sarcini nouă pentru îndreptarea administrației câtă să știi finanțele, să vezi dacă poți să impui dări într-adevăr productive și dacă reformele ce vrei să introduci nu costă mai mult decât fac ș.a.m.d.

Sunt într-adevăr oameni în țară cari știu toate chițibușurile acestea, dar aceștia sunt retrograzi vânduți străinului, sunt austro-maghiari și vânzători de țară, conservatori.

D. Simeon Mihălescu nu-i austro-maghiar, nu-i conservator, nu-i vândut străinului pentru că nu știe nimic din toate acestea. Dumnealui știe să numească prefecți cari să-i facă alegerile la Cameră, Senat, consilii județene și primării și astfel administrația României e făcută gata.

Unul din relele culturii în stră inătate și mai ales a acelei culturi care în doi sau trei ani, adesea în mai puțin, galopează prin facultatea juridică, este că tinerii iau în mod absolut ceea ce li s-a predat în mod relativ numai. Cutare teză e pentru ei absolut adevărată pentru că profesoml a susținut-o, cutare adevăr e absolut statornic, pentru că cutare carte franțuzească sau nemțească zice așa. Despre judecată proprie nici vorbă.

Pe când în fericita și-ntr-adevăr neîntrecuta anticitate greco-romană școala era o gimnastică a minții omenești, adecă o continuă și roditoare dezvoltare a inteligenței propriie, tinerii noștri cred a fi oameni mai mari cu cât mai multe coji de gândiri străine au grămadite nemistuite în cap, cu cât mai puțină cugetare proprie au. Pentru țările respective, în cari tinerii învață carte, nenorocirea nu-i tocmai mare. Lucrurile

ce se predau sunt rezultate ale unei culturi vechi și continuitive, încât în momentul în care se predau se și potrivesc sau c-o stare actuală de lucruri sau c-un viitor foarte apropiat la care nația aspiră.

Dar oare e tot astfel la noi?

Să luăm un singur caz. Cum se predă și cum știu oamenii la noi dreptul roman? Astfel cum l-au avut romanii? Astfel cum l-am avut noi cu modificările aduse de bizantini, cunoscut prin suta a XVI și a XVII până mai alaltăieri sub numele de pravilă împărătească? Defel. Se predă dreptul roman așa cum el au fost admis, modificat și înțeles de spiritul popoarelor germanice.

Și tot astfel e cu toate disciplinele dreptului. Lipsa de judecată în materia aceasta e atât de mare încât am auzit vorbindu-se în Senat și Cameră despre principii eterne și nestrămutate de drept. Deie-ni-se voie a spune că această eternitate nestrămutată e un moft. Acele principii, așa-numite eterne, nu sunt juridice, ci morale. Cine voiește să se convingă n-are decât să deschiză Coranul, Evanghelia, Drumul spre Virtute a lui Laotse, cărțile budiste, și va vedea că acele eterne principii sunt identice la moraliștii de origine foarte deosebită și din timpuri foarte deosebiți. Dreptul însă după natura sa e pozitiv, adecă stabilit de oameni după natura lor individuală, după scopurile ce urmăresc, după nevoile cu cari au a se lupta, după timp și împrejurări și, asemenea individelor, scopurilor, nevoilor, timpului și împrejurărilor, dreptul adevărat e supus unei necontenite mișcări, e trecător. C-un cuvânt științele de stat și cele juridice nu sunt, asemenea astronomiei, matematicii, mecanicii, științe absolute, ci istorice și cazuistice oarecum. Pentru o stare de lucruri dată ele au un sistem dat. De aceea ele trebuiesc predate și învățate în mod genetic, arătându-se cum o stare de lucruri s-au dezvoltat dintr-alta și o teorie dintr-alta, ceea ce la astronomie de ex. ar fi un lucru cu totul de prisos. La științele istorice adevărul stă nu în ceea ce sunt astăzi în cutare punct al pământului, ci în consecțiune, în seria de

întâmplări cari au premers.

Deci aproape tot bagajul droaii de juriști cu care se împle în fiecare an înapoiata noastră țară nu e de nici o treabă, căci d-
nia lor, în loc să fi-nvățat a potrivi legile cu țara, vor din
contra să schimbe țara dată, obiect al naturii greu de
strămutat, cu istoria și gîntea ei, după legi cari s-au născut
din alte stări de lucruri, adaptate unor alte împrejurări.

Ei bine, această minimă sumă de cunoștinți despre raporturile
juridice dintr-o țară străină e la noi alfa și omega a
întregii înțelepciuni politice. Această adevărată ignoranță,
pe lângă ceea ce trebuie să știe un om de stat, respiră la noi
din presă, din discuții parlamentare. Se vorbește atâta despre
civilizațiunea noastră. Cu toate astea nu există țară în lume
neesceptând Serbia, Grecia, poate chiar Bulgaria în care să se
citească mai puțin decât la noi în țară. Întrebe cineva
bunăoară câte exemplare din Dicționarul etimologic al lui
Cihac s-a vândut în România, câte exemplare din cartea lui
Rosler sau a lui Jung, câți abonați au foile literare? Câte
exemplare s-a petrecut din Istoria lui Bălcescu sau din
colecția de Documente a lui E. Hurmuzache? Se vor afla cifre
ridicole pentru un stat de cinci milioane de locuitori, pentr-
o nație de aproape zece milioane.

Alfa și omega tuturor lucrurilor rămân advocații și pace.

O ignoranță grea ca plumbul despre tot ce atinge țara, poporul
și lumea-ntreagă apasă toate spiritele. Niciuna din breslele
și tagmele de cultură ale vechei Români n-au putut rezista
erei înnoiturelor și importului de legi încurcate din toate
colțurile lumii.

Și câtă avere națională s-au cheltuit pentru acest nimic?

S-ar putea zice ca România și-a preschimbât pătura cea mai
roditoare a pământului, milioane de chilograme de grâne,
produsă de o grea muncă omenească, pe cuvinte deșerte, pe
fraze stereotipe, pe-un raționalism insipid și cosmopolit,

cari acestea formează astăzi averea unică a acelei clase de cârciocari ce trăiește din traficul zilnic al frazei, cheltuită în moneta mică a profesiilor de credință, a articolelor de fond, a discuțiilor parlamentare, a pledoariilor la tribunale.

Vlad Țepeș, Lăpușneanu, Mihnea cel Rău sau Aron Vodă erau asupritori stăpâni, dar stăpânirea lor era tiranică, nu rușinoasă. Acum însă România are rușinea de-a geme sub jugul cârciocarilor, a oamenilor a căror breaslă, meșteșug, meserie este ca să prefacă negrul în alb și albul în negru, de-a arăta că ce-i strâmb e drept și ce-i drept, strâmb; România e prada minciunii disciplinate, și pentru corifeii și reprezentanții minciunii se face totul în țara aceasta și toate ramurile vieții publice îi sunt aservite. Cu puține deosebiri, caracterele acestei nouă clase domnitoare sunt: incapacitatea, prostia, neștiința. Și, cu toate acestea, cum vine vro minune de astea cu ochi din străinătate, care-n țară s-a strecurat cu greu prin liceu sau poate nu l-a făcut defel, iar în Apus și-a înjghebat de la italieni sau de la belgieni vro teșcherea, își anunță numaidecât sosirea prin vro broșurică în care vorbește despre regimul catargiesc de pildă și de-a doua zi e candidat la deputăție, de-a treia zi la minister. Roșii, partid compus din oameni ce n-au nimic și nu știu nimic, primesc cu brațele deschise pe acești vlăstari plini de speranță ai țării, căci le trebuie asociați, și toate gurile flămânde le sunt binevenite în asociația C. A. Rosetti et Comp. Dacă nu i-ar primi însă, roșii ar da de primejdia de a-i avea contra lor, căci mai sunt grupuri la izbutirea cărora ei speră. Caracteristice că, orice treabă i s-ar propune unui asemenea cârciocar netrebnic, e gata s-o primească numaidecât. Profesor de științe naturale? Primește. Revizor școlar? Primește. Amploiat administrativ? Cu mare plăcere. Vameș? Cu patru mâni. Chiar medic de regiment sau vlădică de i s-ar propune, se face numaidecât. Dacă se fac undeva întruniri literare, avocații se grămădesc să facă literatură; dacă e vacantă vro catedră de pedagogie, de psihologie, de matematici, de agronomie pe

advocați îi vezi grămădindu-se s-o ia. Sunt advocați profesori de filozofie, de istorie universală, de limba latină, directori de școale normale, aspiranți la agenții diplomatice, revizori școlari, învățători la școli teologice și tehnice, șefi poștali, c-un cuvânt în toate ramurile activității naționale se bagă acest parazit, care ia numai lefi fără a face nimic, căci n-are teamă de nimeni, știindu-se sprijinit de clica imensă a cârciocarilor tot atât de ignoranți, tot atât de inepti, de incapabili ca și el.

Desigur că sînt în neagra mulțime de advocați și oameni cari merită tot respectul, dar pe acesta-l merită nu pentru că sunt advocați, ci tocmai pentru că se deosebesc de turma în care au nenorocirea de-a se afla.

Ce lucru mai plăcut putea fi pentru roșii acum trei ani decât existența unei asemenea clase, pe care-o puteau sumuța în contra guvernului. Era destul ca o asemenea nulitate, o asemenea turpitudine personificată să strige prin cafenele și pe uliți, să se puie în fruntea a doi-trei mahalagii, pentru ca de-a doua zi să fie scris între corifeii ortalei roșie.

Dar de când amăgind poporul prin neadevărul nerușinat al programei de la Mazar Pașa și al dării în judecată a fostului cabinet s-au văzut mari și tari, au început a deveni foarte neplăcuți chiar și pentru marele vrăjitor care i-a scos la maidan; căci fiecare din ei, după ambiția de-a deveni deputat, mai are și pe aceea de-a păta numele țării făcându-se ministru.

De la începutul formării ministeriului Brătianu el s-a transformat într-un caleidoscop care ne-a arătat pe rând prefacerea personalului chemat a-l compune prin trecerea la minister, fiecare la rîndul său, a tuturor corifeilor din ortaua roșilor de toate nuanțele. Lucrul a ajuns a fi o mare greutate de învins pentru d-nii Rosetti & Brătianu din cauza neputinței în care se află de-a satisface destul de repede nerăbdarea tuturor nulităților marelui partid. Supărarea

celora ce rămân în așteptare devine din ce în ce mai mare și nu puțină turburare provoacă în rândurile majorității din Cameră.

Și, pentru că între ei se mănâncă și se desfac în cliți, pretind ca țara să se dezbine de dragul lor. Ceea ce e mai trist e că țara într-adevăr ia oarecare parte la aceste lupte și (în calitate de jertfă sfâșiata – șters) crede programele lor cele minciunoase.

Deodată vezi numai 2 oameni (ba adesea unul singur) configurându-se în partid politic, scoțând gazetă și spuind că cutare și cutare principii sunt ale d-nia-lor.

Dar cine-i întreabă?

Din nenorocire țara – fără cultură temeinică – crede că așa trebuie să fie, crede ca orice frază nouă e un nou adevăr. Dacă zicem că țara-i incultă avem dreptul s-o spunem, fiindcă o cunoaștem și – fie supărare la mijloc sau nu fie – așa este.

Cu toate acestea criteriul, măsura cu care să se măsoare oamenii e așa de ușor de aflat. N-avem decât a întreba pe marele politic ce ni se arată înainte cere prezintă să-ntrebăm pe noul partid ce grup economic i-a încredințat onoarea de a-i pleda interesele. În cele mai multe cazuri se va vedea că nu e nimeni îndărătul lor și că tot partidul se compune din acei doi- trei cari fac gură și urmăresc pe socoteala lor, nu a unor grupuri de interese ale nației, venirea la putere.

Filele pe care este scris articolul poartă numerotarea autografă a lui Eminescu de la 1 la 14

DIN MANUSCRISE

MIHAI EMINESCU

OPERA POLITICA

1 noiembrie 1877 – 15 februarie 1880

TIMPUL

EDIȚIE CRITICĂ ÎNTEMEIATĂ DE P E R P E S S I C I U S
EDIȚIE CRITICĂ ÎNGRIJITĂ DE MUZEUL LITERATURII ROMÂNE
Coordonator DIMITRIE VATAMANIUC
Editura Academiei RSR, 1980
Vol X

Mihai-Eminescu.Ro